

අති සාරාංශි යෙදී ඇද සැබැවින්ම ඇදක් ගොවි සැකසුම් 54ක් දිගට කලාවැවේ සිට නිසාවැව දක්වා පිහිටි වූ දික් වැවක් යයි කිව හැකි තරමට එහි නිර්මාණය අපූර්වතාවයෙන් පිරී තිබේ. වසර දෙදහසක් තරම් අතීතයට දිව යන දේශීය වාසි හා වාරි ශිල්පයේ මෙහිමය මුට්තිමත් කොරන ඇදවිනිය නිර්මාණයක් වූ යෝධි ඇළේ ඉතිහාසය යෝධි ඇළ තරමේ දිගක, රජකමට කඳුරු වී සිටි කාශ්‍යප පුත්‍රා "නම්බ කළ ධනය පෙන්වන්න"යි විය රජු වූ ධාතුසේනගෙන් ඉල්ලා සිටි විට "මා රට * ජාතිය වෙනුවෙන් ඉපැයූ ධනය පෙන්වන්න මා සමඟ එන්න" යයි පුත්‍රාට විධාන කොට තමන්ද අසු පිටට ගැනී කලාවැව දක්වා ගමන් කර ඇත්තේ යෝධි ඇළේ බැමීමේ දිගේ යයි ඇදවත් පහසුතාවයේ පවතී. ඒ සංවේදනීය ඉතිහාසය ඉලි වී ඇත්තේ යෝධි ඇළ දිගේය.

කලාවැවේ උපතට මුල් වී ඇති කලාමය මනා- වාසයෙන් නැන්වා ඇත්තේ ගෝත නදී වාසයෙනි. ප්‍රථම සියවස වනවිට කලාවැව සහ බලලු වැව් පැවැතියේ වැව් වාසයක් නොව * එල් වාසයෙනි. වෙලුම් ලොකා සිතියම නිර්මාණය කළ යුගයේ මෙහි පැමිණි දේශාච්ඡායක වූ උල්ලී (Pliny) නැපුබෝන් රචන (ශ්‍රී ලංකාවේ) මෙහිස්බා (Megisba) නමින් විලක් ගත සඳහන්වේ. පසුකලක කලාවැව හා බලලු වැව බවට පත් වූයේ මේ එල් බව විස්තර කොර.

දිගට යෝධි ඇළ නිර්මාණය කළේ ධාතුසේන රජතුමා විසිනි. මෙහි ප්‍රථම සැකසුම් දැන ගත් දිග බැස්ම සැකසුමකට ඇඟේ ගි. යෝධි ඇළ අපූර්ව නිර්මාණයක් ලෙස සැලකෙන්නේ තේන්වැව් වැඩි.

ගැබිනත් පලිවිටියක් පෙරමුණෙන් ගමන් කරවා * ඇස පියවර නැමු මහ මස්සේ යෝධි ඇළ ඉදිරියට කපාගෙන යන ලදැයි ප්‍රදේශයේ පහසුතාවයේ පවතී. ධාතුසේන රජු රාජ්‍යයෙන් අත්මිදීමට වසර 7කට පෙර යෝධි ඇළ හතර අවසන් කළ බව මහාවංශයේ දැක්වේ. යෝධි ඇළ දෘඪ වර්ග සැකසුම් 180ක් පුරා විහිදුන කෙත් යාය ඉදිකොට වසරය අක්කර 11400කට එල්ලොනා පද්ධති 12ක් මස්සේ ගම්මාන වැව් 120කට දිගවර සැපයීමකට එතා යෝධි ඇළ සමත් වූ බව ඉතිහාසයේ දැක්වේ. මහසෙන් රජු විසින් ඉදිකරන ලද මිහියේ * ඇළහෙර * යෝධි ඇළ ප්‍රථම සියවසේදී ඉදිවී තිබේ. යෝධි ඇළ සැකසීමේදී ආරම්භය මෙය විය හැකිය. අතීත වාරි පද්ධතිය අධ්‍යයනය කරන විට සිරුර පුරා රටේ නාල පද්ධතිය පැතිරී ගොස් සිරුර ආරක්ෂා කරන්නාක් මෙන් යෝධි ඇළ නමින් හඳුන්වන ලද වාරි පද්ධතිය රජරට පුරාවට පැතිරී ගොස් රජරට සියලු ප්‍රදේශ සැරව්ධනය කර තිබේ. වැව් දෝණියේ සිට ජලය අඩු දෝණියට ජලය ගෙන යාම, වැවකින් වැවකට ජලය ගෙනයාම, අතිරික්ත ජලය ගබඩා කිරීම සඳහා වැවකට ගෙනයාම වැනි දිගවර හුවමාරු අවයෝග යෝධි ඇළ සැකසීමේදී අතීතයේදී

හුවර වැවට දිගවර ගෙනයාම සඳහා නාවිවා උඩ වැවේ සිට යෝධි ඇළක් කපා ඇත. වැවකින් වැවකට ජලය ගෙන ගිය අනෙක් යෝධි ඇළ වන්නේ කලා වැවේ සිට නිසා වැවට දිගවර ගෙනගිය යෝධි ඇළයි. දෝණියේ වැව් වතුර මුහුදුට ඇළ හා නොදී රජරට තුළම රඳවා ගැනීම යෝධි ඇළ සැකසීමේදී ප්‍රධාන අරමුණ වේ.

රජරට පුරාවට වැව් හඳුන්වාදීම මෙන් මෙම වැව් සහ දෝණි එකතුවේදී කරමින් යෝධි ඇළවල් ඉදිකිරීමට පෙර රජරටවත් උනේද වී ඇති නමුත් ඇද වනවිට මෙම යෝධි ඇළ වැඩි කොටසක් නමුත් වී ගොස් ඇත. ධාතුසේන රජතුමන් යෝධි ඇළ ඉදි කිරීමෙන් වසර හත් සියයකට පමණ පසු පරාක්‍රමබාහු රජතුමා විසින් මෙම යෝධි ඇළ ප්‍රතිසංස්කරණය කරමින් ප්‍රථම කොට මෙයට ජයගැනා යයි නම් කරනු ලැබීය.

යෝධි ඇළේ හෙවත් ජය ගංගාවේ බැමීම හරහාම වෑ බැමීමටට සමානාය. මෙහි බැමීම යොදා ඇත්තේ යටි පැත්තෙන් පමණි. උඩු පැත්ත සුළු බෑවුමේ පැත්ත බිමකි. කලාවැව සිට නිසා වැව දක්වා පැවැති මහාකාණුල්ල * මාහෙළ * සිරුරුල්ල * මිරිපල්ලිගින්න වැනි එල්ලොනා 34ක ජලය ගලා ආවේ මෙම යෝධි ඇළටය. එල්ලොනාලු ජලය * වැඩි ජලය * කලා වැවේ ජලය මේ සියල්ල යෝධි ඇළට එක්වූයේ වූ එය නිතර වැටක් සේ වතුර පිරී පැවතී. යෝධි ඇළෙන් පහළ පැවති කෙත්වතුටට පමණක් නොව යෝධි ඇළෙන් ඉහළ පැවති කෙත්වතු හා

ත්මව විලක් පිරී යයි. දැනටමත් කිරිඅමුණාකාලේවැව, කෝන්වැව, කියාලෝනම වැව යන වැව් අධික ලෙස වෙ- නින්මෙවලින් පිරී පවතී. නව ජයගත නිසා පාර්ශ්වයක පැවති බොහෝ දුරට විනාශ වී ගොස් ඇත. පැරණි යෝධි ඇළ මේ නව ජයගතේ දුර්වල නිසිවත් නැත. යෝධි ඇළෙන් රටට හා ජනතාවට සිදුවූ මෙහෙවර බොහෝය.

යෝධි ඇළ ගලා ගිය ප්‍රදේශය පුරාවට ඉහත ජලය උස් මට්ටමකින් පවත්වා ගෙන යාමට හැකි විය. මේ නිසා යෝධි ඇළ ආශ්‍රිතව සෑදූ වැව් ගම්මාන රැසක් බිහිවිය. ඉහත ජලයෙන් පෝ- ශ්ණය වූ පාර්ශ්වය පද්ධතියක් නිර්මාණය විය. වාරි ශිල්පයේ අනුකූල වැව් පෝෂණය කිරීමට හැකිවිය. වාමේවර්ණය පාලනය කිරීම සඳහා ඇළ, දෘඪ ගහකොළ විලක් බිරිත විය. වැඩි කාලයේදී එකතු කර ගන්නා ජලය නිසා කාලයේදී වැව්වල මුදා හැරීමට හැකි විය. ඇළ වතුරලු පිහිටි උඩුකලු සඳහාදිග දිග උල්පත් විය. එතා යෝධි ඇළ යෝධියකු සේ රජරට මැද ගිට්ගෙන ජනතාව හා ගම්බිම් පෝෂණය කළේය. මෙම අපූර්ව නිර්මාණය ඉදිරි පුරාවට වෙනුවෙන් ප්‍රගුණත්වපනය කිරීමේ අරමුණෙන් ප්‍රදේශයේ ජනතාව නිතර පෙන්වා දෙති. එසේම මෙය ජාතික උරුමයක් වශයෙන්ද දේශීය උරුමයක් වශයෙන්ද සුරක්ෂණය කිරීමට කටයුතු කළ යුතුව තිබේ.

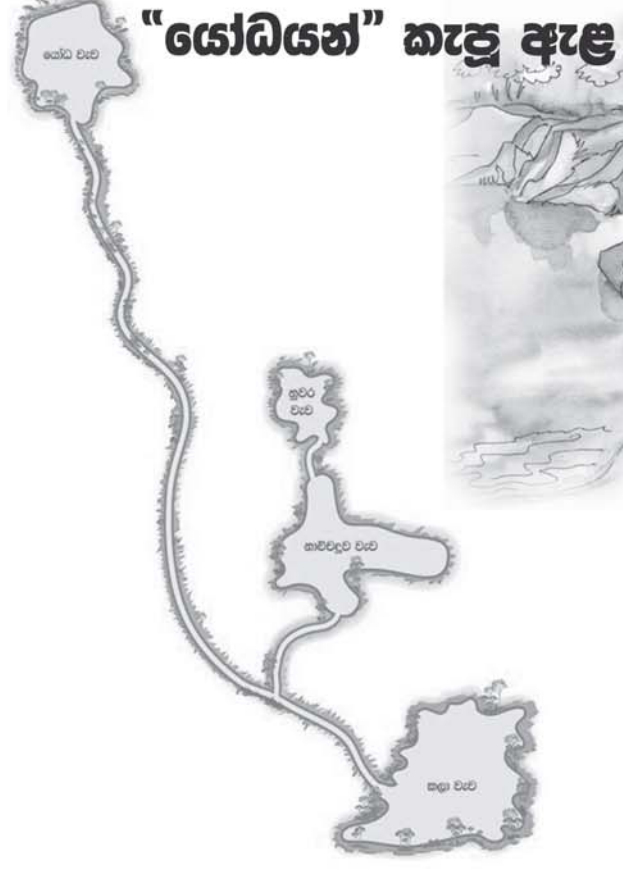
ඉපැවැති යෝධි ඇළ ප්‍රගුණත්වපනය කරමින් සුරක්ෂණය කිරීම සැබැවින්ම යුගයේ ජාතික මෙහෙවරකි. ක්‍රි.ව. 1200දී පමණ හට පැවැත්වා- වත් විසින් ප්‍රථම වරට යෝධි ඇළ ප්‍රතිසංස්කර- ණය කරන ලදී. එතෙර දැවැන්ති වර මේ යෝධි ඇළ ප්‍රතිසංස්කරණයට නවමත් කිසිවකු අත නිසා නැති නමුත් මේ ආර. ජයවර්ධන යුගයේදී ධාතුසේන රජතුමාගේ ආචාර්යයන්ගේ යෝධි ඇළ අභාවයට යන්නට හෙර ඒ වෙනුවට මහවැලි ජලය රජරටට ගෙන යන්නට අලුත් ජයගතත් නිර්මාණය කරනු ලැබීය. මෙය වූ කලී ධාතුසේන රජතුමා පමණක් නොව දේශීය විස්වකර්ම වාරි ශිල්පයද සාහසික ලෙස විනාශ කර දැමීමකි.

ඇදක් අපේ වේනිතානික උරුමය වූ යෝධි ඇළ කලා ගත වී ජරාවාස වී අනවසරකරවත් අල්ලාගෙන අභාවයට ගොස් ඇත.

නාහයා ඉදිවූ වස්තුවකි. මේ නිසා දේවියන් නාහයාට ආරක්ෂිත සිටිනේය යැයි සිතිය හැකිය. මේ අනුව නාහ වස්තුව ගත් දේවිවරු නිදාග, දේවොළ, වෙහෙර විහාර රැකීමේ යෙදී සිටිති. විශ්වාස කරති. ජලය ද එබඳු මහාර්ග සම්මතය. මේ නිසා ජලය රැකීමට නාහ සංකල්පය යො- දාගෙන ඇත. පෙරටු වැවක් හඳු නැත නම් පෙණා සංකල්පය යොදා ඇත්තේ එබැවිනි. තේරුමක් දැන හෝ නොදැන මහවැලියද ඇද සංකල්පයට යොදාගෙන ඇත්තේ නම් පෙණායයි.

රජරටවැවකින් විවිධාකාර රැකවත් ජලය නිසාය. මේ නිසා ජලය දේවතාවයෙන් සැලකුන. ජලය අති ප්‍රජනීය වස්තුවක් ලෙස පිළිග. ජලයට හරු බ්‍රහුමන් දැක්වුන. දැනට අමිපාර දිසාවකි කාර්යාලයේ පුරුකම්මාන නම් ඇති කොන්ඩු පට්ටමාන් සෙල්ලිපිය මීට හොඳම උදාහරණයකි. සිරිසතබෝ රජුගේ සහ දිවිගොන් රැකවත් පුත් උප්පුලු රජු දස අභාන් සහිත මෙම සෙල්ලිපිය සකස් කර ඇත. මෙයින් කියවෙන්නේ ජලය පරිහරණය කරන ඇත්වැඩි. මෙහි හතළිහ දහසක් පණාවා ඇත. දිගපහතයම් හතළිහය. මුද්‍රිත හතළිහය. මධ්‍යම හතළිහය ඇදී වසාගත් හතළිහ දහස හඳුන්වා ඇත. එයින් සතාව වන්නේ එකලද මනා ජල කළමනාකරණයක් පැවති බවයි. යෝධි ඇළ ඉදිකර ඇත්තේද ඒ හතළිහ නොඉක්මවන ඇත්වැඩි. විශේෂයෙන් යෝධි ඇළේ විවිධ වතුර දැන හැම නොහරවිවත් යොදා ඇත්තේ පතුලෙන් නොව පතුලට අඩි තුනක් පමණ ඉහලිනි. ඊට හේතු වී ඇත්තේ යෝධි ඇළ පතුලේ ජලයට ලබා, බිහිස් ආදිය මුහුම් කිරීමය. එවැනි ජලය පලා ගොස්ම නොදැ ගත. මේ නිසා කේතනාත් උඩුමන් ඇදත් වතුර කුහුරුවලට මුදා හැරීම සඳහා උඩුමන් නොහරවි නම් ඇත. ජල කළමනාකරණය හා ජලයේ ඉණ අලුණා පිලිබඳ මනා අවබෝධයකින් යෝධි ඇළ නිර්මාණය කර ඇති බව පෙනේ. මේ නිසා යෝධි ඇළ පැවැති තත්වයෙන්ම ප්‍රගුණත්වපනය කිරීමෙන් යෝධි ඇළ පමණක් නොව යෝධි ඇළ හා බැදී පවත්නා දේශීය වාරි ශිල්පවාරයද සුරක්ෂණය වේ.

<http://taxilaahistoryclub.blogspot.com.au/>

එල්ලොනාවලටද මෙයින් ජලය ලබාදී ඇත. මහකාණුල්ල එල්ලොනාව මස්සේ අධ්‍යයනයෙන්, ඉහළවැව, මරකාරනම, පහළවැව, ඉහළ අමන- කේටුරුව යන වැව්වලට අතුරු යෝධි ඇළක් කපා දිගවර ලබාදී ඇත. ඇද මෙය අභාවයට ගොස් ඇති නිසා ඉහත කී වැව්වලට ජලය ලැබෙන්නේ නැත. යෝධි ඇළ නිසා පරිසරය මෙන්ම සුරක්ෂණය විය. වැව්වලට උඩකින් යෝධි ඇළ ගමන් කිරීම නිසා වැව්වලට වගන් මඩ ගලා එම වැලකී තිබේ. වැව්වල වතුර පාලනය කරමින් වැඩි වතුර එම වැලකට තිබිණ. මහගන්නයේදී වැඩිවලින් යෝධි ඇළට එකතුවන ජලය, අවශ්‍ය වැව් කරා ගෙන ගොස් ජලය බෙදා දී ඇත. ඇළවැසු තුළ පිහිටුවා ඇති දිගකල 48ක් යෝධි ඇළ පුරාවට තිබිණ. අපුරුද්දේ හෙළාටම වනගත සනා සිපාවන් හා අලි ඇතුන්ගේ ජල අවයෝග මෙම උඩුකලට මගින් සපුරා ගැනිණ. කඩිනම් මහවැලිය මගින් ජයගතත් අලුතෙන් ඉදිකිරීම නිසා පැරණි යෝධි ඇළේ කොටසක් එනම් මහඉළුපල්ලේ සිට බදුවර්තන දක්වා වූ කිලෝ මීටර 15ක් පමණ උදිනි කොටස භාවිතයෙන් ඇත් කිරීම නිසා අභාවයට පත්විය. ඇළත් ජයගත මගින් කිරීමේදී සමහර නැතන පැරණි යෝධි ඇළ කොටසක ගොස් ඇත. එවැනි තත්වල ඇද යෝධි ඇළක් නැති තරමය. සමහර තත්වලදී ඇළත් ජයගත මගින් කර ඇත්තේ පුරාණයේ ඉදිකර තිබූ වැවකට වැවටය. ඇළත් ජයගත සමහර නැතනදී එක එල්ලේම වේගයෙන් ගලායයි. එවැනි තත්වල ජයගත අඩි පහත, නෙට්ටම් හැඳුරට කපා තිබේ. ජයගත මෙසේ හැඳුරට කැපීම නිසා ඇඳවන විට ජයගත දෘඪ පිහිටි බොහෝ ගම්මාන වියදී ගොස් ජල ගිහයටට මුහුණ පා ඇත. ඇතැම් ගම්වලට පානීය ජලය ලබා ගැනීම පවා දුෂ්කර වී ඇත. මෙසේ වේගයෙන් ජයගත ගලායාම නිසා එය සම්බන්ධ කර ඇති වැව් වඩාත් ඉක්මනින් වෙ- රා

කලාවැව හා බලලු කඩවර කතාවක් ඇත් පහසුතාවයේ පවතී. එතා සිට කඩවර ඇද කලාවැව රකින දේවියන් ලෙසද ජනතාව ඇහති. කඩවර ව්‍යුහයේ මහසෙන් රජු සහ වසන රජු ව්‍යුහයට ලෙස සැලකෙන්නේ වසන සහ මහසෙන් රජවරුය. මේ නිසා කලාවැවේ ආරම්භය පළමු- වැනි සියවසේ ව්‍යුහයෙන් රජු හෝ වසන රජු විසින් කරන ලදැයි සැලකිය හැකිය. ධාතුසේන රජු ව්‍යුහයේ පස්වැනි සිය වසරේය. ක්‍රි.ව. 459 සිට 477 දක්වා වසර 18ක කාලයේ ධාතුසේන රජු අනුරාධපුර අනුබවර් රජකම කර ඇත.

කලාවැව සහ බලලු වැව් හා කොට විශාල වැවක් ලෙස ප්‍රතිනිර්මාණය කළේ ධාතුසේන රජුය. කලාවැව සිට නිසා වැව දක්වා සැකසුම් 54ක්

ඉදිකර ගෙන තිබේ. මෙය ස්වභාව ධර්මය විසින් ඉදිකර නොදෙනලද දෙයක් මිනිසා විසින් ජය ගැනීමක් ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිය.

දේවතී සේන රජුගේ රාජ්‍ය සමයේදී දමුළු මස්සේ ඉහත්තොවේ සිට මල්වතු මස්සේ සරත්තාවට යෝධි ඇළක් කපා තිබේ. මල්වතු මස්සේ සිට මහකොරුව වැවට යෝධි ඇළක් මගින් දිගවර ගෙන ගොස් ඇත. යෝධි ඇළ සියල්ල ගමන් කර ඇත්තේ ජල අධික දෝණියක සිට ජල ගින දෝණියකටය. ක්‍රි.ව. 290දී මහසෙන් රජු විසින් බලලු වැවේ සිට උස්ගල සියබලන්තලුව දක්වා යෝධි ඇළක් කපා දිගවර ගෙන ගොස් උස්ගල සියබලන්තලුව වැවේ ජලය ගබඩා කර ඇත. කලාවැව යෝධි ඇළෙන් සහ අනුරාධපුර අභය වෙහෙර මහවිලවිටිය වැවට දිගවර ගෙනයාම සඳහා යෝධි ඇළක් කපා තිබේ.